

СУСРЕТИ ПЕДАГОГА

НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

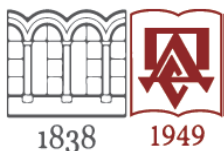
5. и 6. ЈУН 2015.

ПЕДАГОШКИ ДОПРИНОС УНАПРЕЂИВАЊУ ПОДУЧАВАЊА И УЧЕЊА

ЗБОРНИК РАДОВА

Одељење за педагогију и андрагогију
Филозофски факултет - Универзитет у Београду

Педагошко друштво Србије

Издавачи

Филозофски факултет Универзитета у Београду
Институт за педагогију и андрагогију
Чика Љубина 18-20, Београд
Педагошко друштво Србије
Теразије 26, Београд

Уредници

Доц. др Саша Дубљанин
Доц. др Милица Митровић
Доц. др Виолета Орловић

Рецензенти

Проф. др Радован Антонијевић
Проф. др Емина Хебиб
Проф. др Вера Спасеновић
Проф. др Наташа Матовић
Проф. др Драгана Павловић Бренеселовић
Проф. др Живка Крњаја
Проф. др Кристинка Овесни
Доц. др Лидија Мишкељин
Доц. др Саша Дубљанин
Др Зорица Шаљић

Технички уредник

Алекса Еремија

Дизајн корица

Марко Гавриловић

ISBN 978-86-82019-87-9

Одељење за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду и Педагошко друштво Србије организовали су у оквиру Сусрета педагога национални научни скуп са темом „Педагошки допринос унапређивању подучавања и учења“. Циљ научног скупа је да кроз презентацију и размену најновијих теоријских сазнања и резултате емпиријских истраживања афирмише значај квалитетног подучавања и педагошког утицаја на учење у процесу организованог образовања и васпитања.

Програмски одбор скупа:

Проф. др Миомир Деспотовић, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Проф. др Снежана Медић, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Проф. др Радован Антонијевић, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Проф. др Наташа Вујисић Живковић, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Проф. др Драгана Павловић Бренеселовић, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Проф. др Живка Крњаја, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Проф. др Емина Хебиб, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Проф. др Вера Спасеновић, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Доц. др Наташа Матовић, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Доц. др Милица Митровић, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Доц. др Биљана Бодрошки Спариосу, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Доц. др Саша Дубљанин, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Доц. др Лидија Мишкељин, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Доц. др Лидија Радуловић, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Доц. др Јелена Врањешевић, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Доц. др Александра Илић – Рајковић, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Др Мирослав Павловић, Педагошко друштво Србије
 Гордана Чукурановић, Педагошко друштво Србије
 Јасмина Ђелић, Педагошко друштво Србије
 Биљана Радосављевић, председница Педагошког друштва Србије

Организациони одбор скупа:

Др Зорица Шаљић, асистент Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Мр Татјана Павловски, Институт за педагогију и андрагогију, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Кристина Пекеч, асистент, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Бранка Александрић, асистент, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Ивана Луковић, асистент, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Маша Аврамовић, асистент, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Наташа Николић, сарадник у настави, Филозофски факултет Универзитета у Београду
 Биљана Јовић, Педагошко друштво Србије
 Ирена Мучибабић, Педагошко друштво Србије
 Алекса Еремија, технички уредник, уредник сајта Педагошког друштва Србије
 Бојана Урошевић, секретар Педагошког друштва Србије

Партнер у реализацији скупа

Клуб студената педагогије

Напомена

Научни скуп је реализован у оквиру пројекта Института за педагогију и андрагогију „Модели процењивања и стратегије унапређивања квалитета образовања у Србији“ (бр. 179060) који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и Развојног плана Педагошког друштва Србије.

Садржај:

ШТА УЧИМО ДЕЦУ О УЧЕЊУ	1
ПРОБЛЕМ ПОУЧАВАЊА И УЧЕЊА У НАСТАВНОЈ ПРАКСИ	8
УЛОГА ПЕДАГОГА У ДЕФИНИСАЊУ ОБРАЗОВНЕ ПОЛИТИКЕ ПРЕМА СТАНДАРДИМА ОБРАЗОВАЊА.....	14
КАЛЕИДОСКОП: СЛИКА О УЧЕЊУ	18
УВОЂЕЊЕ НАСТАВНИКА–ПРИПРАВНИКА У РАД ШКОЛЕ.....	23
САРАДЊА ПЕДАГОГА СА НАСТАВНИЦИМА У ОСТВАРИВАЊУ ИНКЛУЗИВНОГ ПРИСТУПА ОБРАЗОВАЊУ	30
ПОДРШКА УЧЕНИЦИМА ЗА УПИС НА ФАКУЛТЕТ ШТА МОЖЕМО НАУЧИТИ ИЗ ИСКУСТВА ЈЕДНОГ ПРОГРАМА ПОДРШКЕ	36
УПОТРЕБА ИНФОРМАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА У НАСТАВИ И УЧЕЊУ - ПЕРСПЕКТИВА СТУДЕНАТА	41
ДИГИТАЛИЗАЦИЈА НАУЧНОГ И КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА У ДИСЕМИНАЦИЈИ ИНОВАТИВНИХ МОДЕЛА НАСТАВЕ .	46
КОРИШЋЕЊЕ АСИСТИВНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ ЗА ПОБОЉШАЊЕ ВЕШТИНЕ ЧИТАЊА КОД УЧЕНИКА СА ИНТЕЛЕКТУАЛНОМ ОМЕТЕНОШЋУ	51
ПРОГРАМИ СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ ДЕЦЕ И УЧЕНИКА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ПОДРШКА.....	57
МОГУЋНОСТИ ВАСПИТАЧА У ИДЕНТИФИКАЦИЈИ ЗАОСТАЈАЊА У РАЗВОЈУ ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА....	63
НОВЕ ИНТЕРАКТИВНЕ НАСТАВНЕ МЕТОДЕ КАО ПОДСТИЦАЈ КРИТИЧКОГ МИШЉЕЊА.....	68
УЧЕЊЕ О ХОЛОКАУСТУ У ОСНОВНИМ И СРЕДЊИМ ШКОЛАМА	73
ДОПРИНОС МОТИВАЦИОНИХ СТИЛОВА ПОНАШАЊА И ПОСТУПАКА НАСТАВНИКА АУТОНОМНОЈ МОТИВАЦИЈИ И ШКОЛСКОМ ПОСТИГЊУЋУ УЧЕНИКА.....	78
МЕСТО И ЗНАЧАЈ НАСТАВЕ СТРАНОГ ЈЕЗИКА НА НЕФИЛОЛОШКИМ ФАКУЛТЕТИМА	84
НАСТАВНИЦИ И УНАПРЕЂИВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА	89
ПЕРМАНЕНТНО ОБРАЗОВАЊЕ КАО ПРЕДИКТОР УНАПРЕЂИВАЊА РАДА ПЕДАГОГА И НАСТАВНИКА.....	94
ТРАНСФОРМАЦИОНО ЛИДЕРСТВО У ШКОЛИ: ДИМЕНЗИЈЕ И ПРОЦЕСИ УТИЦАЈА.....	101
ПРИСУСТВО ЕТИЧКИХ НОРМИ НА ИНТЕРНЕТУ КОД АДОЛЕСЦЕНАТА.....	106
ИНТЕРКУЛТУРАЛНИ ПРИСТУП НАСТАВИ ГЕОГРАФИЈЕ – ИЗАЗОВИ И МОГУЋНОСТИ	112
САМОРЕГУЛАЦИЈА У ПРОЦЕСУ УЧЕЊА КОД УЧЕНИКА СА ЛАКОМ ИНТЕЛЕКТУАЛНОМ ОМЕТЕНОШЋУ	116
ПРОСТОР ДЕЧЈЕГ ВРТИЋА И ПРОГРАМ	122
ЕЛЕКТРОНСКА ЕВАЛУАЦИЈА У ФУНКЦИЈИ УНАПРЕЂИВАЊА ОБРАЗОВНОГ ПРОЦЕСА.....	128
КРЕИРАЊЕ НАСТАВНИХ МАТЕРИЈАЛА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ О ПРАВИМА ДЕТЕТА	134
АНАЛИЗА ПРИМЕНЕ КОМБИНОВАНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ У ИСТРАЖИВАЊИМА КВАЛИТЕТА НАСТАВЕ/УЧЕЊА: ПРИМЕР СИСТЕМАТСКОГ ПОСМАТРАЊА.....	138
ДЕЧЈИ ВРТИЋ КАО МЕСТО ЗАЈЕДНИЧКОГ ЖИВЉЕЊА И УЧЕЊА ДЕЦЕ И ОДРАСЛИХ.....	144
ДЕЦА ИМАЈУ РЕЧ.....	149
ГДЕ НАС ВОДИ ОБРАЗОВНА ПОЛИТИКА – АНАЛИЗА СТРАТЕГИЈЕ ДРУШТВЕНЕ БРИГЕ О ДЕЦИ И ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ ПРАВА ДЕТЕТА.....	154
ОДЛИКЕ САВЕТОДАВНОГ РАДА ПЕДАГОГА СА НАСТАВНИЦИМА У ЦИЉУ УНАПРЕЂИВАЊА РАДА С ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА.....	159

ГДЕ НАС ВОДИ ОБРАЗОВНА ПОЛИТИКА – АНАЛИЗА СТРАТЕГИЈЕ ДРУШТВЕНЕ БРИГЕ О ДЕЦИ И ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ ПРАВА ДЕТЕТА

Ана Антанасијевић
Љубица Илић
Леонора Манчић
Невена Митранић¹

Мастер студенти Филозофског факултета Универзитета у Београду

Апстракт

Образовна политика и схватање детињства на ком је заснована и које даље промовише у великој мери утичу на обликовање услова у којима дете одраста. Из тог разлога, значајно је анализирати документа образовне политике из перспективе добробити детета и запитати се колико она добробит истински разумеју и колико конструктивне мере предлажу као подршку добробити. У овом раду поредиће се Општи коментар бр. 7, који је проистекао из Конвенције о правима детета и Стратегија развоја образовања у Србији 2020. – Систем друштвене бриге, васпитања и образовања деце предшколског узраста, као део дугорочније визије и мисије образовања и васпитања и као два веома важна документа на којима се заснива политика и остваривање предшколских програма у Републици Србији. Категорије за поређење обухватају: схватање детета и детињства, схватање функције предшколског васпитања, улогу породице, заједнице, државе и других важних чинилаца у дететовом одрастању. Извођење паралеле ова два документа потенцијално нам омогућава њихово темељније упознавање и уочавање тачака у којима се сусрећу и у којима су дијаметрално различити, као основе за преиспитивање и даље развијање образовне праксе у Србији.

Кључне речи: образовна политика, права детета, добробит, образовна пракса.

Увод

У овом раду биће размотрена два документа: Општи коментар бр. 7 Комитета УН за права детета – Остваривање права детета у раном детињству (General Comment No. 7, 2005) и Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године – Систем друштвене бриге, васпитања и образовања деце предшколског узраста (Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine, 2012). Општи коментар бр. 7 креиран је од стране Комитета за права деце, из потребе да се више пажње посвети остваривању права детета у раном детињству. Овим Општим коментаром Комитет указује да су деца раног узраста носиоци свих права предвиђених Конвенцијом, као и да је рано детињство период од кључног значаја за остваривање ових права. Значај овог Коментара је у томе што је чврсто утемељен у Конвенцији о правима детета, усмереној на остваривање добробити детета и коју је велики број држава потписао, и што даје јасне препоруке за васпитање и образовање на раном

¹antanasijevic.ana@gmail.com;

ljubicailic64@yahoo.com;

aronoelm@gmail.com;

nevena.mitranic@gmail.com

узрсту, довољног нивоа општости да буду применљиве у различитим контекстима у којима је Конвенција о правима детета призната. Стратегија образовања у Србији до 2020. године, односно одељак који се односи на предшколско васпитање и образовање, узета је у разматрање као примарни документ чија је намена усмеравање озбиљних реформи образовног система у Србији. Како је Србија потписница Конвенције о правима детета (Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима детета, 1990), очекивано је да тенденције својих реформи заснује управо на Конвенцији и схватањима детета и детињства у њој заступљеним, те се претпоставља њихова повезаност.

У овом раду наведени документи поредиће се кроз више категорија, које укључују:

- схватање детета и детињства и права детета,
- схватање и мере подршке осетљивим групама,
- схватање и мере укључивања и подржавања породице и њених улога,
- схватање и мере укључивања и подржавања и улога заједнице и
- улоге и задатке државе и предшколског васпитања као и конкретне мере предвиђене за његов развој.

Општи коментар бр. 7 и Стратегија образовања у Србији 2020.

У Општем коментару бр. 7 се полази од савремених психолошких, педагошких, социолошких, антрополошких, схватања детета, детињства, учења (Edwards et al., 1998; Lansdown, 2005; Malaguzzi, 1993; Rogoff, 2003; Vudhed, 2012). Дете је схваћено као биће вредно само по себи, компетентно и активни учесник заједнице којој припада и кога као таквог треба уважавати и са њиме се консултовати и преговарати. Када је реч о схватању детета и детињства у Стратегији, она нигде нису истакнута експлицитно, али се из фокуса на обезбеђивање неге, заштите, безбедности и здравих услова живота може извести закључак да је дете доживљено као објекат заштите којем се права додељују и као корисник услуга које држава нуди као датост. С обзиром на то да је Општи коментар бр. 7 део Конвенције о правима детета, схватања права детета у Општем коментару проистичу управо из Конвенције. Као општи принципи издвајају се чланови Конвенције 6, 2, 3 и 12 (право на живот, опстанак и развој; право на недискриминацију; право на најбољи интерес детета и право на слободно изражавање мишљења и осећања), али се поред ових општих принципа истиче и значај осталих права детета наведених у Конвенцији. Како у навођењу општих принципа, тако и кроз цео Коментар бр. 7 наводе се начини на које државе уговорнице, породица и заједница пружају подршку остваривању права детета. У Стратегији се такође константно помињу права детета, међутим за разлику од Општег коментара у којем постоји позивање на конкретне чланове, у Стратегији то није случај. Уочили смо да се кроз Стратегију помиње нужност обухвата све деце предшколским васпитањем и образовањем, нарочито деце из рањивих група, те можемо претпоставити на основу тога њихово залагање за остваривање члана 28 (право на основно образовање), а помиње се и обезбеђивање услова за квалитетан живот сваког детета што можемо довести у везу са остваривањем члана 6 (право на опстанак и развој). Стратегија даље не конкретизује поменута права нити начине њиховог остваривања.

У Општем коментару бр. 7 поред тога што се дете истиче као активни носилац и остварилац својих права, наводи се и да оно има своје бриге и проблеме, као и да је изложено ризицима због чега му је неопходно пружање подршке и заштите. Коментар се бави и тешким околностима у којима се дете може наћи, као и начинима на које му државе уговорнице могу пружити подршку да у тешким околностима оствари своју добробит, кроз ревидирање законодавства, програма и развијање подржавајућег окружења које истиче значај самопоштовања. Најтеже околности у којима се дете може наћи дефинисане су

угроженошћу права детета наведених у Конвенцији. С друге стране, у Стратегији, схватање деце из осетљивих група не проистиче из Конвенције о правима детета. Рањивост детета није дефинисана околностима у којима дете живи, већ кроз унапред дата одређења (нпр: национална припадност). Подршка осетљивим групама планирана је повећањем обухвата деце из ових група, давањем приоритета уписа и бесплатним укључивањем у предшколске установе, чиме се врши позитивна дискриминација и чиме је фокус стављен на остваривање права *на* образовање, али је занемарена подршка за остваривање права у образовању.

У поређењу Општег коментара бр 7. и Стратегије друштвене бриге о деци и предшколског васпитања, уочене су и разлике у разумевању породице. У оквиру Коментара може се уочити широко схватање породице као низа аранжмана који деци пружају негу и подршку, а базирани су на заједници и најбољем интересу детета, док Стратегија породицу првенствено своди на родитеље. У Коментару се наводи да је примарна одговорност породице да заступа најбоље интересе детета, да га прати и слуша, заштити и подржи његово учење и развој, а све то кроз грађење блиских односа, усмеравање и саветовање. Такође се наводи да су државе уговорнице одговорне за пружање подршке остваривању ових улога. У оквиру Стратегије се помиње оснаживање породице и њено активно укључивање у развој система у циљу пуног развоја детета, али се из Стратегије у целости може наслутити да је ово укључивање више консултативно и инструментализовано, а не ради развијања партнерства као вредности по себи (Krnjaja i Pavlović Breneselović, 2013). Права и обавезе породице, у овом случају родитеља, се даље кроз Стратегију не конкретизују.

Из перспективе Општег коментара 7. заједница се посматра као динамични систем чији су породица и дете део и у ком остварују своју добробит, те је она и активни учесник у стварању и остваривању програма. Вредности и уверења заједнице су променљиви, узети у обзир и подложни преиспитивању из перспективе права. Са друге стране, у Стратегији се заједница посматра првенствено као ресурс физичких простора за остварење предшколских програма. Истиче се отвореност предшколске установе према укључивању заједнице у свој рад кроз остваривање сарадње са релевантним установама и институцијама, али се не конкретизује начин на који би ова сарадња била остварена.

Потписивањем Конвенције о правима детета државе уговорнице се обавезују на пружање услова, простора и подршке остваривању права, те се Општим коментаром бр. 7 држава задужује да обезбеди материјалне и људске ресурсе, услове њиховог оснаживања и да кроз развој квалитета предшколског васпитања подстакне укључивање и развој целе заједнице. Мада се Стратегија великим делом бави управо улогом државе, та улога је изражена кроз апстрактне формулације, или пак сведена на обезбеђивање финансија и физичких простора за остварење предшколских програма. Развој мреже разрађен је у Стратегији навођењем различитих облика диверсификације, али ти облици нису даље појашњени нити је конкретизован начин њиховог остваривања. С друге стране, нешто више пажње је посвећено могућности коришћења различитих физичких простора за остваривање предшколских програма. Потенцира се и значај интер – ресорске сарадње и координисаности различитих система који се баве предшколским васпитањем и образовањем, али без даље конкретизације ове сарадње и координисаности.

У Општем коментару бр. 7 препоручују се бројне конкретне мере којима држава може подржати рани развој, међу којима су доношење мултисекторске стратегије засноване на правима детета и системском и интегрисаном одлучивању, обезбеђивање правног и институционалног оквира за развој праксе, консултовање и подржавање породице у процесу планирања и остваривању њених улога, развој система праћења и информисања, оснаживање запослених у сектору образовања, развој стратегије за подршку рањивих група и обезбеђивање бесплатне здравствене неге и образовања свој деци. Предвиђене мере у оквиру Стратегије се првенствено односе на повећање обухвата деце предшколским васпитањем и образовањем, кроз обезбеђивање физичких услова и диверсификованих програма. Повећање ефикасности и релевантности система предвиђено је постављањем

стандарда од стране експерата, уз учешће удружења васпитача и родитеља, као и кроз акредитацију и самоевалуацију засновану на постављеним стандардима.

Када је реч о схватању функције предшколског васпитања, у Општем коментару бр. 7 се као основна функција наводи пружање подршке детету, породици и заједници у оснаживању и остваривању добробити и права док је у Стратегији акценат стављен на припрему деце за школу, изједначавање почетних позиција деце која долазе из различитих средина, на негу и здравље, као и на осигуравање безбедности и заштите.

Закључна разматрања

Све идеје које један документ носи са собом и у себи, врло често нису експлицитно наведене, те је било важно да посебно при анализи Стратегије, размишљамо и промишљамо о полазној идеји и вредностима које са собом носи те смо покушали да је разазнамо кроз неусаглашености и различите врсте појмова који се помињу. Но ипак и поред тога основна идеја је вешто измицала кроз формализоване речи и изразе, који се само *помињу*, али се не разрађују и не пружа им се основа за остваривање те се на основу тих различитих формулација могло приметити да у различитим тренуцима Стратегија нагиње ка различитим основним полазиштима.

Документи образовне политике нису само „мртва слова на папиру“, већ морају бити схваћени као окосница подршке и развоја праксе. Уколико људи запослени у пракси документ не разумеју и не виде никакву корист од њега, онда и он губи сврху свог постојања и наилази на немогућност вршења икакве практичне функције. Документ је увек више од на папиру написаног и носи идеје које можемо само детаљном анализом и преиспитивањем разоткрити, те је оваква анализа, нарочито у случају докумената који су засновани на формализованим речима и изразима, поменути, али без разраде и основе за остваривање, неопходна уколико желимо разумети основне идеје и узети их за полазиште развоја праксе.

Начин на који перципирамо оне на које се документи односе приказан је у *језику* којим је такав документ написан и начину на који је конципиран. Основна разлика која се на први поглед уочава јесте јасност, разумљивост, читкост, а у исто време довољна општост и појашњеност појмова које можемо пронаћи у Општем коментару бр. 7, док се насупрот томе Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године одликује прилично формалним језиком, а термини су врло често недовољно или нимало објашњени што читаоца може довести у забуну и немогућност практичног делања на основу изнешених ставова.

Једна од основних мањкавости Стратегије јесте то што се шаље имплицитна порука „подразумева се“, те се основни појмови: добробит, партиципација, породица и други, не објашњавају, иако се помињу. За њено потпуно разумевање потребно је да њени читаоци сами реконструишу значења ових појмова, за шта је неопходно неко претходно знање, што нас наводи на идеју да је овај документ намењен експертима. Поред тога што се често користе не само ове речи већ и бројни поменути формализовани *изрази* за њихово остваривање и делање у пракси не пружа се подршка те се стиче утисак да ће се свести на „мртва слова на папиру“. Немогућност за остваривање наведених појмова произилази из суштинске неусаглашености Стратегије са идејама на које се Република Србија као потписница Конвенције о правима детета обавезала. Различити делови Стратегије на сличне начине не нуде подршку или објашњење за оно што наводе или подразумевају, што се јасно могло уочити кроз овакво директно поређење ова два документа.

Будући да се дефинисање основних појмова оставља интуицији практичара, а уз то се наведеним појмовима не пружа подршка и не ствара погодна клима за њихово остваривање, реализација бива ограничена и спутавана, као и њена успешност. Може се рећи да је унутрашња кохерентност и усаглашеност свих сегмената Стратегије развоја образовања у Србији 2020. – Систем друштвене бриге, васпитања и образовања деце предшколског

узраста доведена у питање, као и спољашња усаглашеност будућих смерова развоја образовања и васпитања са темљеним поставкама Конвенције о правима детета те да је неопходно детаљније их истраживати.

Литература

Edwards, C., Gandini, L., Forman, G. (1998): *The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Approach- Advanced reflections*, Ablex Publishing Corporation, London.

General Comment No.7 (2005): *Implementing child rights in early childhood*. UN Committee on the rights of the child.

Krnjaja, Ž., Pavlović Breneselović, D. (2013): *Gde stanuje kvalitet – Politika građenja kvaliteta u predškolskom vaspitanju*. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju.

Lansdown, G. (2005): *The Evolving Capacities Of Children: Implications For The Exercise Of Rights*. Florence, UNICEF Innocenti Research Centre.

Malaguzzi, L. (1993): „History, Ideas and Basic Philosophy“ u C. Edwards, L. Gandini i G. Forman: *The hundred languages of children*. Norwood, NJ, Ablex.

Rogoff, B. (2003): *The Cultural Nature Of Child Development*. New York, Oxford University Pres.

Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 107/2012.

UN Committee on the Rights of the Child/UNICEF/Bernard van Leer Foundation (2006): *A Guide to General Comment 7:Implementing child rights in early childhood*. The Hague, Bernard van Leer Foundation.

UNICEF (2001): *State Of The World's Children: Early Childhood*. New York, Oxford University Press.

UNICEF (2006): *State Of The World's Children: Excluded and Invisible*. New York, Oxford University Press.

Vudhed, M. (2012): *Različite perspektive o ranom detinjstvu: teorija, istraživanje i politika*. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta.

Zakon o ratifikaciji Kovencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta, "Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori", br. 15/90 i "Sl. list SRJ -Međunarodni ugovori", br. 4/96 i 2/97.